

Cultuur

De wijsneus, de tandarts en de dakloze marj

Peter De Graef zet nieuwe stap met 'De Drie Mannen van Ypsilanti'

Weinig vragen weerklinken de jongste tijd in het theater zo vaak als de ultieme wie-vraag. Een van de spraakmakendste voorbeelden was *Wie... van Dood Paard*, waarin drie broers en twee zussen tijdens een familieruïne de balans opmaken van waar het met hun nog prille leven is misgegaan. Ook *De Drie Mannen van Ypsilanti* liggen met zichzelf in de knoop: een probleem dat begint bij het feit dat twee van hen zich eenvoudigweg niet realiseren dat ze broers zijn van elkaar. Hoe dat komt, is op rekening te schrijven van de ongebreidelde fantasie van Peter De Graef, die met deze productie een nieuwe stap zet in zijn ontwikkeling.

De eerste verrassing van *De Drie Mannen van Ypsilanti* is de inkleding: de voorstelling is niet alleen een coproductie tussen Peter De Graef's eigen De Stichting en zijn vaste partner De Werf uit Brugge, maar tevens met Theatergroep Hollanda, een gezelschap dat artistiek gesproken niet onmiddellijk met De Graef wordt geassocieerd. Samen met drie andere regisseurs, waaronder Jeroen Willems, werd De Graef echter aangetrokken voor *Noordpunt Zuidpunt*, een project met als vraag een productie te komen maken op locatie in Noord-Holland. De Graef liet zijn oog vallen op drie jonge Nederlandse acteurs die hij in 1995 had leren kennen aan de Toneelacademie

Maastricht, en schreef speciaal voor hen *De Drie Mannen van Ypsilanti*, "waarin hij drie dolende zielen in een verlaten Noord-Hollands landschap opvoert". De situering is er echter met de haren bij gesleept: *De Drie Mannen van Ypsilanti* zou zich om het even waar en om het even wanneer kunnen afspeelen, en de inbreng van Hollanda lijkt minimaal, behalve dan dat de voorstelling later deze maand op locatie in Zaandam wordt gespeeld.

Het verwachtingspatroon wordt ook doorbroken waar De Graef zelf niet speelt: wel regisseert hij zijn tekst samen met Arne Lievens. De afstand die hij op deze manier creëert tussen hemzelf en het materiaal, heeft onmiddellijk repercuties voor de tekst: in tegenstelling

'De Drie Mannen van Ypsilanti, elk van hen op zoek naar zichzelf.' (Foto Raymond Mallentier)

tot bijvoorbeeld *Henry* komt het verhaal niet uit de mond van één alwetende verteller, maar dragen de drie personages, elk op hun manier hun steentje bij, al blijft er één die de touwtjes van de verbeelding in handen heeft. De Graef zou echter De Graef niet zijn mocht hij de toeschouwer weer niet op het

verkeerde been zetten. De voorstelling wordt ingeluid met een toespraak door Felix, een wijsneus die zichzelf tot filosoof heeft gekroond en die twee mannen heeft uitgedagd voor een psychologisch experiment: Wim, een dak- en werkloze marginaal, en Riemer, een tandarts die na de dood van een patiënt het

noorden is kwijtgeraakt en een zoektocht is begonnen naar verdwenen familieleden. Hij is uiteindelijk de regisseur van het geheel, al is het niet altijd even duidelijk of hij nu onder één hoedje speelt met het publiek en zijn 'broers' belazert, of vice versa. Misschien zijn werkelijkheid en ver-

beelding ook niet van elkaar te scheiden; Felix bijvoorbeeld, die bij herhaling Wim ervan probeert te overtuigen dat het maar "een voorstelling" is waarin hij speelt, slaat de bal mis, omdat hij blind blijft voor het drama van de realiteit.

Kaas

Elk van de drie mannen is op een eigen punt beland in zijn bewuswordingsproces. Riemer staat het verst, omdat hij erin geslaagd is zijn 'worrels' terug te vinden. Felix verkeert in die waan, maar is zichzelf niet en is tot weinig meer in staat dan zich op te trekken aan zijn intellectuele succesjes. Wim zit in de put en maakt een verregaande identiteiscrisis door. Het knaapt aan de tekst is dat De Graef's waarheid voortdurend in het midden weet te houden. Nooit spreekt hij uit hoe de vork precies aan de steel zit. Net als zijn vroegere werk prikkelt *De Drie Mannen van Ypsilanti* de verbeelding, maar de keer hoeft de cirkel niet noodzakelijk rond te zijn. De voorstelling

krijgt op die manier iets van kametgaatjes: op de essentie van je vinger niet leggen. Het spel van de acteurs volgt een soortgeel patroon. Fedja van Huêt, Marc Hensema en Sijn Westenend zijn drie talentrijke spelers, wier expertise en energieke spel de hand vult. De Graef vertraadt. Nooit echter zet

OOZE marginaal

beelding ook niet van elkaar te scheiden: Felix bijvoorbeeld, die bij herhaling Wim ervan probeert te overtuigen dat het maar 'een voorstelling' is waarin hij speelt, staat de bal mis, omdat hij blind blijft voor het drama van de realiteit.

Kaas

Elk van de drie mannen is op een eigen punt beland in zijn bewustwordingsproces. Riemer staat het verst, omdat hij ertn geslaagd is zijn 'wortels' terug te vinden. Felix verkeert in die waan, maar is zichzelf niet en is tot weinig meer in staat dan zich op te trekken aan zijn intellectuele succesjes. Wim zit in de put en maakt een verregaande identiteitscrisis door. Het knappe aan de tekst is dat De Graef de waarheid voortdurend in het midden weet te houden. Nooit spreekt hij uit hoe de vork precies aan de steel zit. Net als zijn vroeger werk, prikkelt *De Drie Mannen van Ypsilanti* de verbeelding, maar deze keer hoeft de cirkel niet noodzakelijk rond te zijn. De voorstelling krijgt op die manier iets van kaas met gaatjes: op de essentie kan je je vinger niet leggen. Het spel van de acteurs volgt een soortgelijk patroon. Fedja van Huêt, Marcel Hensema en Stijn Westenberg zijn drie talentrijke spelers, wier extra-vertte en energieke spel de hand van De Graef verraaft. Nooit echter zet-

ten ze de definitieve stap naar elkaar of naar het publiek. Elk van hen volgt zijn spoor, zijn ritme in de voorstelling, brengt zijn variatie op een thema, maar dat thema zelf komt nooit aan de oppervlakte. Aan het publiek om daarin zijn weg te vinden, al wordt het op zijn beurt in gelijke mate betrokken bij én op een afstand gehouden van het podiumgebeuren. *De Drie Mannen van Ypsilanti* maakt duidelijk dat De Stichting het ook kan stellen zonder Peter De Graef op het toneel. Maar niet alleen daarom is deze voorstelling belangrijk voor de volwassenvorming van het Antwerpse gezelschap.

Peter Anthonissen

De Drie Mannen van Ypsilanti is van 15 tot 19, en van 22 tot 26 oktober, telkens om 20.30, te zien in de Bruynzeelfabriek te Zaandam, Nederland. Info: tel. 03/235.04.90 (Thasos). Voorstellingen in Vlaanderen: op 28/10 in de Kortrijkse Schouwburg; op 30/10 in CC Waasmunster; op 31/10 in Centrum Netwerk (Aalst); op 4/11 in CC Hasselt; op 7/11 in CC Asse; op 12/11 in CC Torhout; op 13/11 in de Leuvense Schouwburg; van 19 tot 22/11 in Mimard (Gent); op 25/11 in De Werft (Geel); op 26/11 in CC Maasmechelen; op 27/11 in Westrand (Dilbeek); op 28/11 in De Spil (Roeselare); op 10/12 in De Valinx (Tongeren); op 11/12 in TheaterTeater (Mechelen); op 12/12 in Ten Weyngaert (Vorst); op 13/12 in Adelberg (Lommel); op 17 en 18/12 in De Warande (Turnhout); op 19 en 20/12 in CC Berthem.